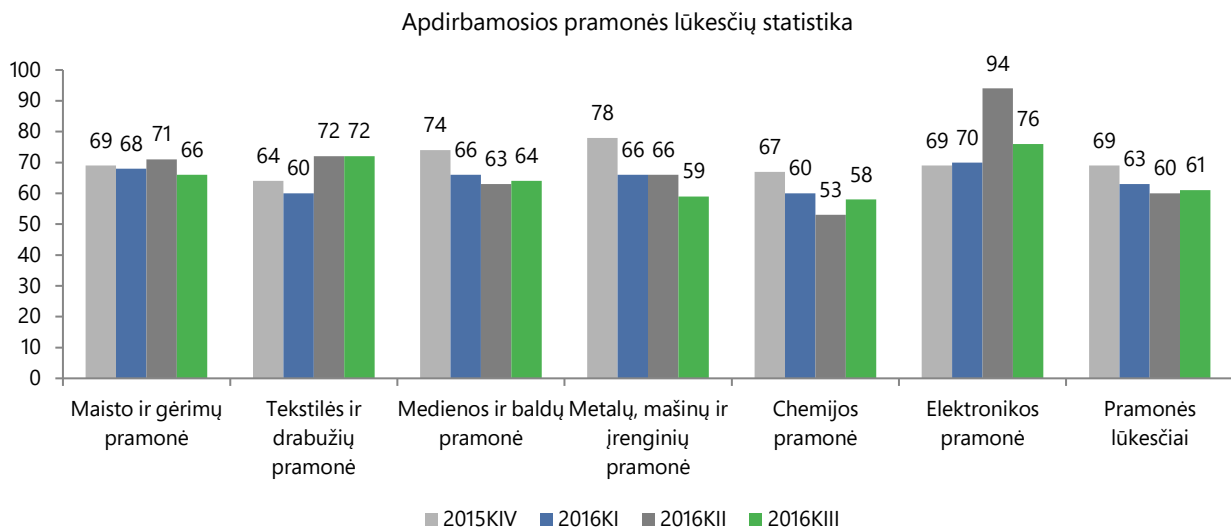

Vilnius, 2016 m. birželio 30 d.

Lietuvos pramonės lūkesčių indekso tyrimas 2016 m. III ketvirtis

Lietuvos pramonininkų konfederacija (LPK) vienintelė šalyje kas ketvirtį atlieka ir pristato aukščiausio lygio 150 Lietuvos įmonių vadovų nuomonių ir prognozių apklausos analizę – Pramonės lūkesčių indeksą (PLI). 2016 m. III ketvirčio PLI išlieka beveik nepakitęs bei rodo nuosaikias pramonės įmonių vadovų nuotaikas – bendrasis indekso įvertis pozityvus ir siekia 61 punktą.

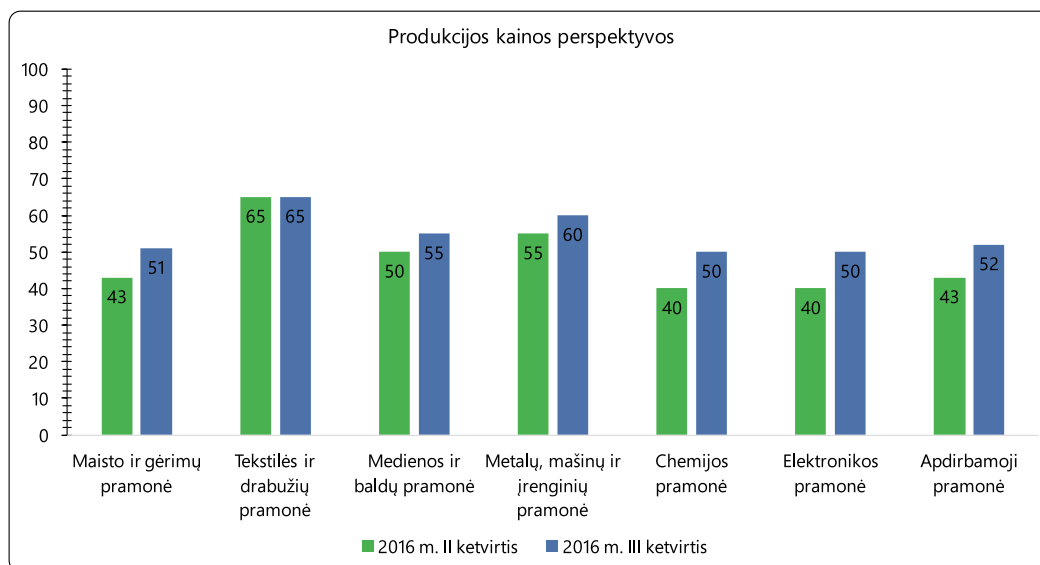

Pramonės lūkesčių indeksas 2016 m. III-ąjį ketvirtį stabilizavosi ties 61 punktu. Nežymus padidėjimas (vienu punktu), lyginant su praėjusiu ketvirčiu, rodo pramonės įmonių nuosaikias nuotaikas – rinkose didelių pasikeitimų nežadama. **Pagrindinės priežastys:** viso pasaulio bei Europos ekonomika yra sulėtėjusi (pirmąjį šių metų ketvirtį ekonomika Europoje augo tik 2%, lyginant su praėjusių metų atitinkamu ketvirčiu; prognozuojama, kad Europos ekonomika augs 1,5% šiais metais). Vidaus paklausa, kuri jau kelis ketvirčius yra vienas pagrindinių ekonomikos variklių Lietuvoje, turėtų ir toliau augti, taip sudarydama palankias sąlygas gamintojams. Prie pozityvių pramonininkų nuotaikų taip pat prisidėjo ir atsigauantis eksporto sektorius bei dėl išorės veiksnių kritusios energijos ir gamybos kainos.

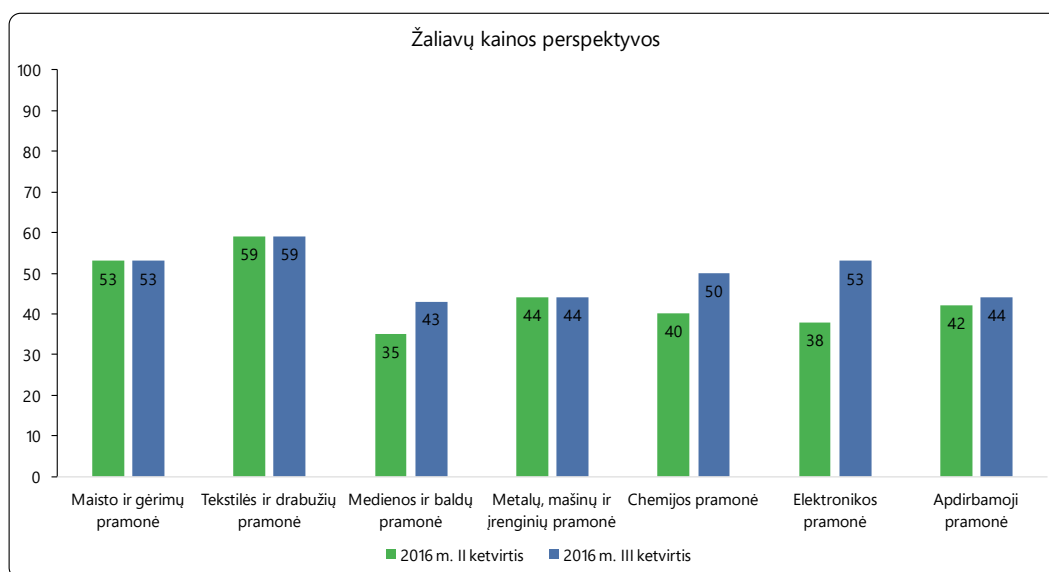
Didžiausią įtaką bendram lūkesčių rodikliui turėjo elektronikos pramonės nuotaikos (rodiklis sumažėjo 18 punktų, tačiau vis dar išliko aukščiausias tarp visų sektorių). Kituose pramonės sektoriuose išlieka nežymūs lūkesčių indekso pokyčiai, kuriuos geriau galima pastebėti analizuojant jų sudedamąsias dalis.

Produkcijos kainos perspektyvos indeksas kilo 9 punktais bei šiuo metu yra augimo zonoje (52 punktai). Krintančios pasaulinės žaliavų kainos leidžia įmonėms naudotis pigesne energija, tuo tarpu sparčiai kylantys atlyginimai bei investicijos į kapitalą veikia kaip atsvara. Įmonių prisitaikymo prie kintančių rinkų strategijose taip pat galima atpažinti agresyvios kainodaros ženklų, kadangi vyksta eksporto diversifikacija, o tai skatina mažinti kainas vartotojui. Toks nežymus indekso kitimas indikuoja, jog **produkcijos kainos turėtų sąlyginai nedidėti, išlikti žemuose režiuose.**

Aukščiausias sektorinis įvertis išliko tekstilės ir drabužių pramonėje (65 punktai), kadangi visas sektorius yra jautrus sparčiai augantiems minimaliajam bei vidutiniam atlyginimams.

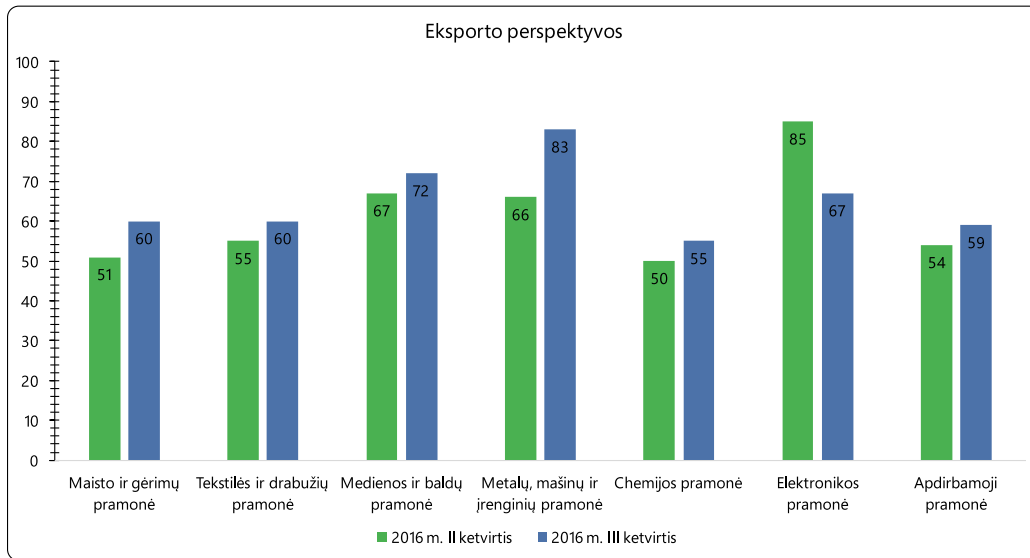
Daugelis pramonės šakų tikisi dabartinių žaliavų kainų nusistovėjimo, tačiau matomi ir kainų mažėjimo lūkesčiai. Visi pramonės sektoriai dar kurį laiką galės džiaugtis sumažėjusiomis energijos kainomis. Ženklausios žaliavų kainų mažėjimo tendencijos gali būti fiksuojamos medienos ir baldų pramonėje (lūkesčių įvertis – 43) bei metalų, mašinų ir įrenginių pramonėje (lūkesčių įvertis – 44). Tam didžiausią įtaką turėjo energetinių išteklių, vario ir kitų metalų ženklus kainos kritimas.

Eksporto lūkesčių indeksas padidėjo 5 vienetais ir siekia 59 punktus. Šį įvertį labiausiai sąlygojo išaugusios pozityvios nuotaikos metalų, mašinų ir įrenginių pramonėje.

Akivaizdžiai vis dar auga metalų, mašinų ir įrenginių pramonės bei medienos pramonės eksporto lūkesčiai. Daugiausia eksporto vilčių vis dar dedama į Šiaurės Amerikos, Azijos ir Pietų Europos rinkas, mažiausiai – į Rusijos ir NVS šalių rinkas. **Nors naujų eksporto rinkų atvėrimas – mažesnis nei tikėtasi, naujų rinkų paieškos tęsiasi.** Eksporto plėtra 2016 metais turėtų išlikti panaši kaip praėjusiais metais. Pagrindinės sulėtėjusios plėtros

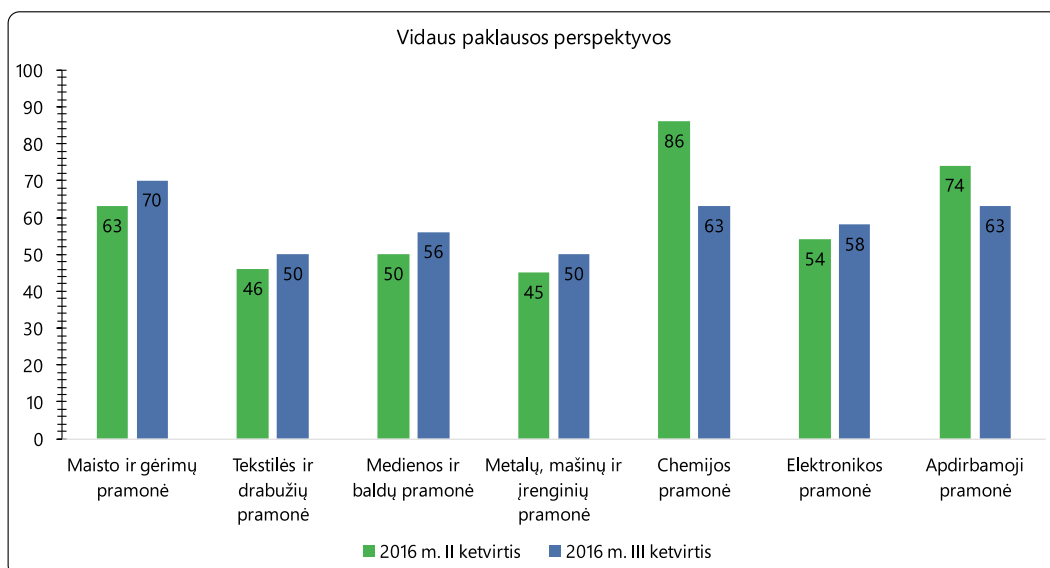
priežastys: krizės NVS rinkose bei tuo pačiu metu bandymas plėstis į naujas ES ir JAV rinkas. Antroje metų pusėje galima tikėtis eksporto rodiklių padidėjimo į Kiniją dėl naujų eksporto sertifikatų išdavimo.

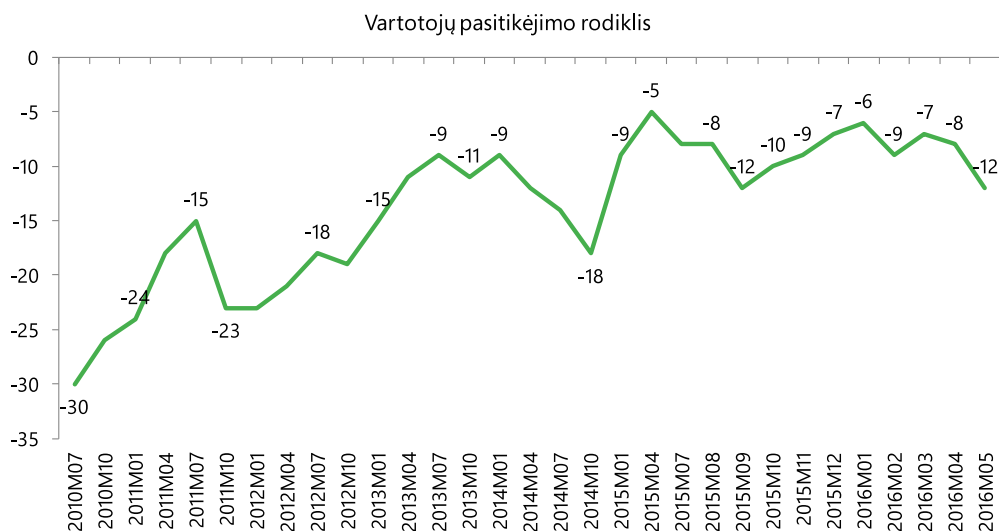

Daugelyje vidaus rinkos sektorių išlieka pozityvios nuotaikos. Vidaus vartojimo augimą taip pat indikuoja ir bendras vidaus paklausos perspektyvų rodiklis (įvertis kilo nuo 57 iki 74 punktų). **Palankias sąlygas vidaus rinkos paklausai sudarė vartotojų perkamosios galios augimas ir galimai optimistinės nuotaikos dėl energetinių produktų kainų kritimo.**

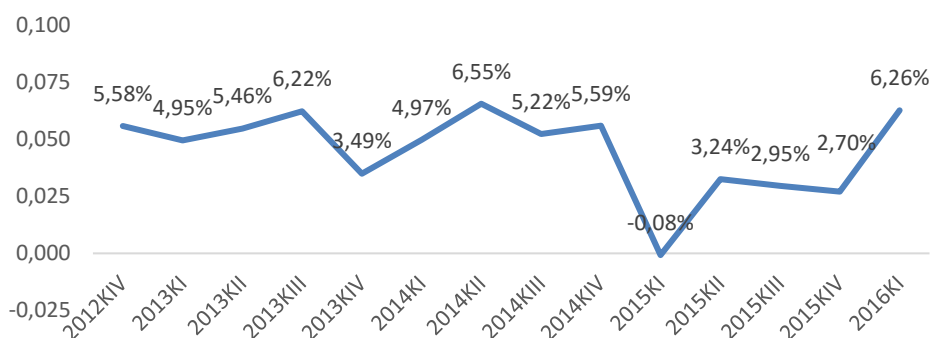
Pramonės įmonių atstovai tikisi, jog vidaus vartojimas išliks ekonomikos varikliu ir III šių metų ketvirtį.

Tačiau neverta pamiršti, kad tokia vidaus ir išorės situacija rinkoje neigiamai veikia šalies prekybos balansą, o ilgalaikis deficitas potencialiai išaugins šalies skolą. Ilgalaikė skola finansuojama tarptautinių finansų rinkų sumažintą Lietuvos konkurencingumą. Rekomenduojama daugiau pastangų skirti eksporto plėtros išlaikymui ir naujų rinkų paieškai prioritetinėse šalyse.

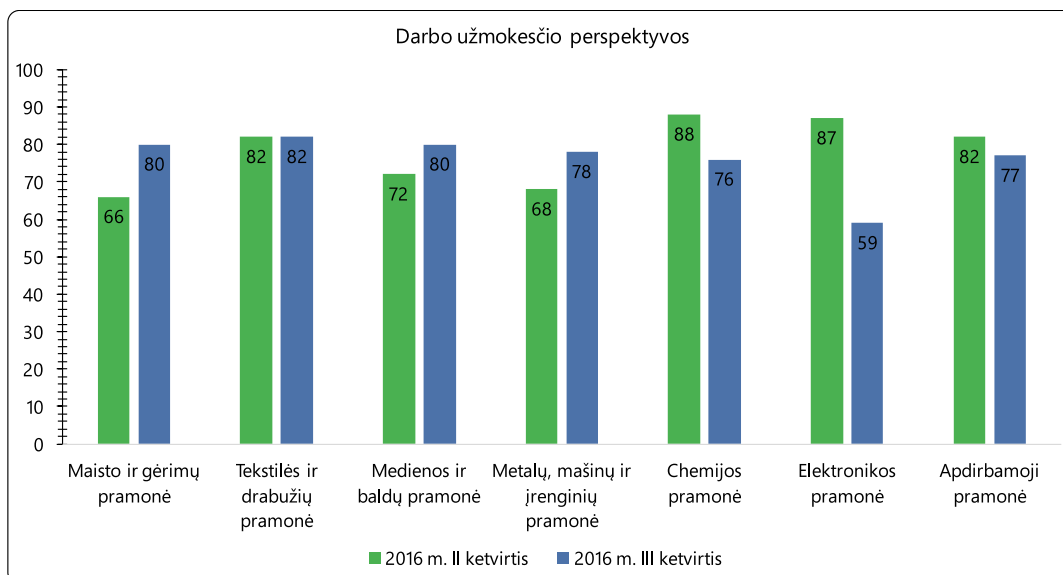
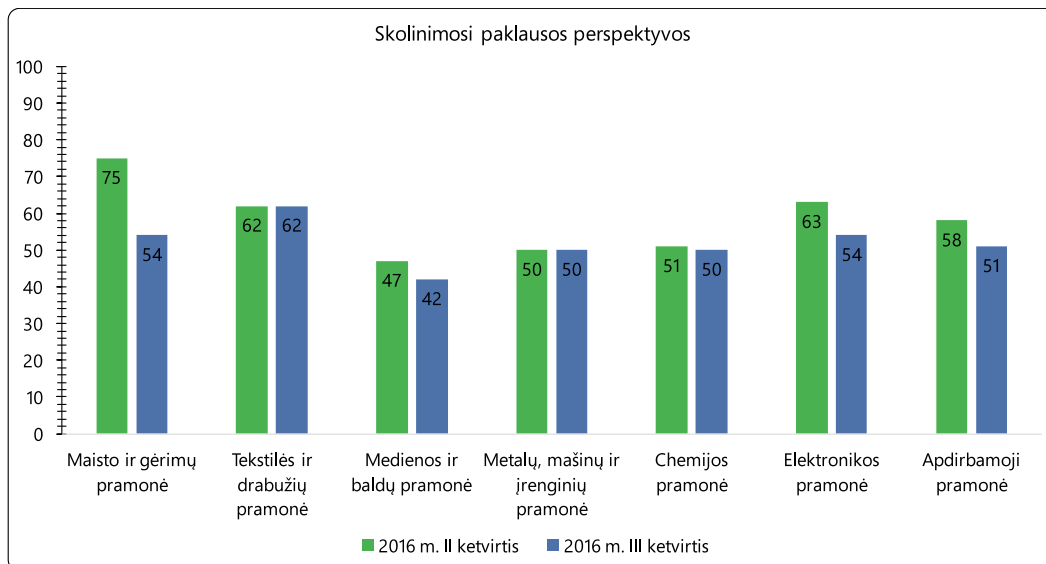

Mažmeninės prekybos, išskyrus variklinių transporto priemones, augimas, proc.

2016 metų II-jame ketvirtyje verslo išreikštos nuotaikos rodo, jog skolinimosi paklausa grįžta. Aiškiausiai tai parodė maisto ir gėrimų pramonė, tekstilės ir drabužių pramonė bei elektronikos pramonė. Tačiau 2016 m. III ketvirtį verslas vėl sumažino savo papildomo skolinimosi prognozes – indeksas mažėjo nuo 58 iki 51 ir tai rodo, jog situacija neturėtų keistis nei į vieną pusę.

Šiuo metu įmonių plėtra vis dažniau vykdoma sukauptomis nuosavomis lėšomis. Atsiradusios ES investicijų galimybės naujajame 2014–2020 m. plane taip pat paskatino įmones papildomai investuoti į gamybos procesus bei įrenginius.

Visos pramonės šakos darbo užmokesčio perspektyvas vertino teigiamai – bendrasis indeksas siekia 77 punktų. Vidutinis darbo užmokestis šiuo metu auga daugiau nei 6% per metus, didžiausią įtaką tam daro didinamas minimalus darbo užmokestis bei mažėjanti darbo jėga. Pramonės įmonės pakankamai sparčiai kuria naujas darbo vietas, tačiau pabrėžia, jog kvalifikuotos darbo jėgos vis dar trūksta.

Sparčiai augantys darbo kaštai atsispindi visuose apklaustuose pramonės sektoriuose, jautriausiai į rinkos pokyčius reagojo tekstilės ir drabužių pramonė, maisto ir gėrimų pramonė bei medienos ir baldų pramonė. Sąlyginai mažiau darbo rinkos pokyčiai veikia elektronikos pramonės įmones.

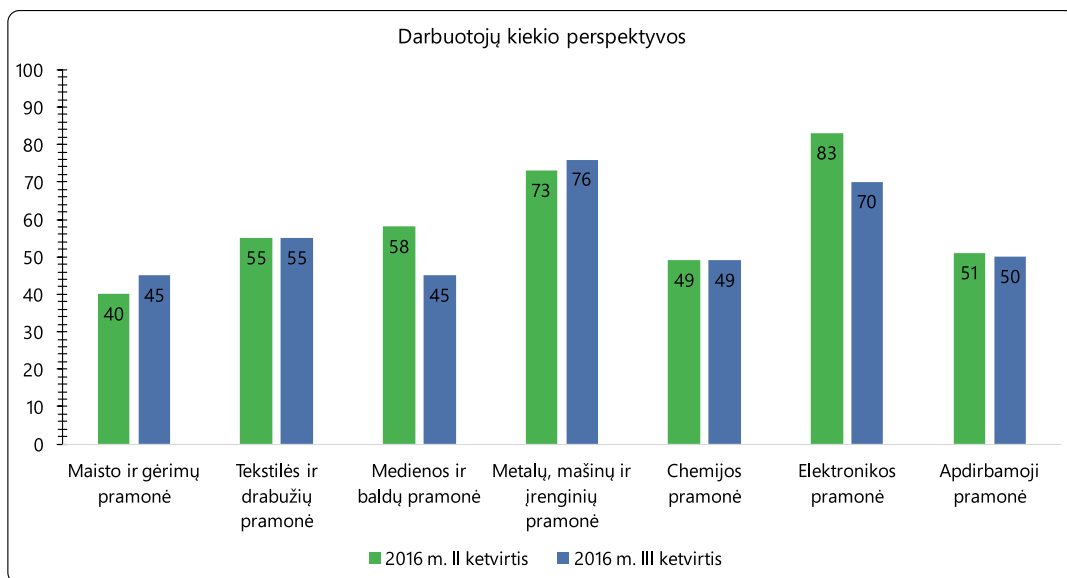
Pramonės atstovai šiuo metu susiduria ne tik su didėjančiais darbo užmokesčio kaštais, tačiau ir su didesnėmis bendrosiomis išlaidomis žmogiškųjų išteklių išlaidymui ir paieškai. Taip pat verta paminėti, jog tokie sparčiai kylantys darbo kaštai gali kelti grėsmę vienam iš svarbiausių ekonomikos rodiklių – eksporto plėtrai.

Bendra visų pramonės įmonių nuotaika – išlaikyti esamą darbuotojų skaičių. Apdirbamosios pramonės darbuotojų kiekio perspektyvos rodiklis siekia 50 punktų. Daugelyje šakų įvertiniai nebuvo aukšti, keliose siekė mažiau nei 50 punktų vidurkį. Tuo tarpu metalų, mašinų ir įrenginių pramonės atstovai bei elektronikos

pramonės atstovai parodė, jog ketina didinti darbuotojų skaičius. Būtent šie rodikliai indikuoja, kad darbo rinkoje galimai formuojasi įtampa, o gamybos augimas ir investicijos nekompensuoja atlyginimų augimo spartos.

Didžiausių pokyčių, kaip ir praėjusį ketvirtį, galima tikėtis maisto ir gėrimų, metalų, mašinų ir įrenginių bei elektronikos sektoriuose.

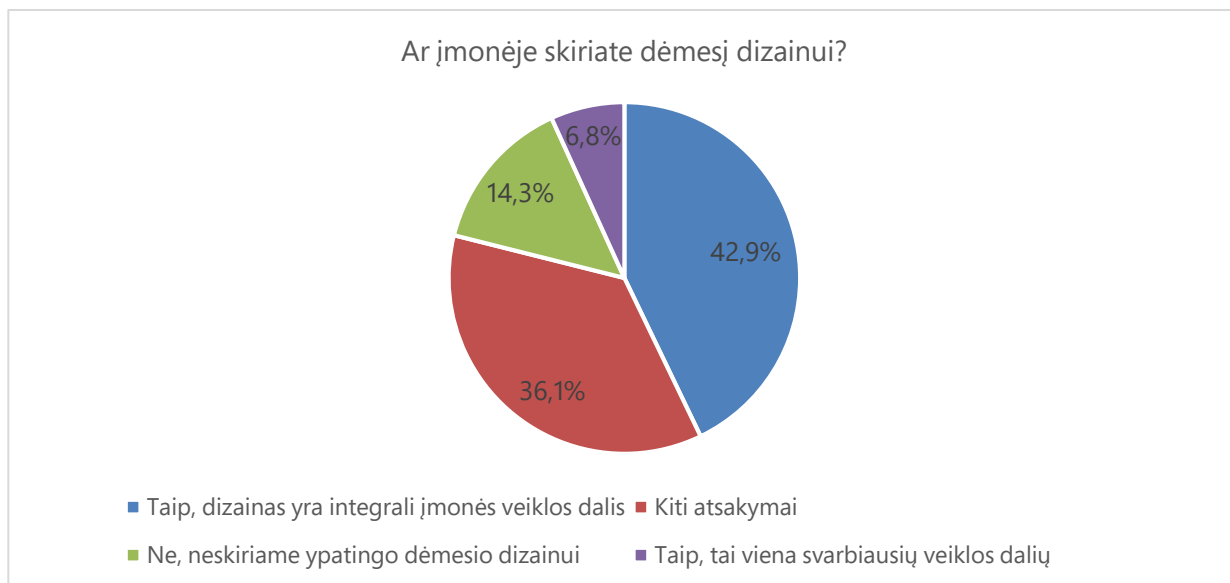
Dėl problematiškų kvalifikuotų darbuotojų paieškų bei kylančio minimalaus atlyginimo, įmonės linkusios turimus žemiausios kvalifikacijos darbuotojus apmokyti ir kelti darbo vietų pridėtinę vertę nekvalifikuotą darbo jėgą keičiant įrenginiais. Tokia tendencija išlieka visuose sektoriuose, išskyrus elektronikos pramonę, kurioje žemos kvalifikacijos darbuotojų skaičius mažas, o aukštąsias technologijas išmanančių darbuotojų poreikis – didžiausias.

Papildomi klausimai

Pirmoji papildomų PLI klausimų dalis buvo susijusi su dizainu, kuris šių dienų produktų pozicionavime – viena svarbiausių dalių, nes parduodama prekė turi atlikti ne tik funkciją, bet ir būti naudojama keliose skirtinguose veiklose, puošti, kurti kokybės įvaizdį.

Net 42,9% iš 147 didžiausių Lietuvos įmonių vadovų indikavo, jog dizainas yra integrali įmonės veiklos dalis, tačiau tik 6,8% respondentų teigė, jog dizainas yra svarbiausia įmonės veiklos dalis. 14,3% apklaustųjų teigė, jog dizainui neskiria ypatingo dėmesio. 36% įmonių atstovų teigė, jog yra kitos priežastys, kodėl įmonė nekuria dizaino pačios. Dažniausiai buvo teigiama, jog B2B klientai prioritetą skiria ne gražiai pakuotei, o turiniui ir techniniam palaikymui. Taip pat didelė dalis atsakymų parodė, jog dizaino sprendimus įmonės gauna iš motininių įmonių arba pačių užsakovų (pvz. IKEA).

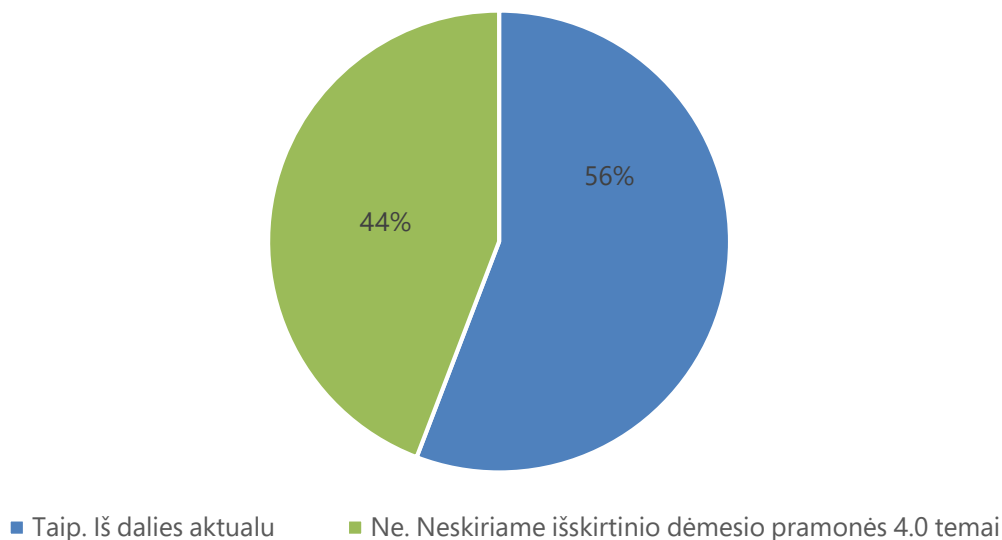
Svarbu pastebėti, kad įmonių vadovai supranta, jog gero dizaino užtikrinimas ne tik leidžia lengviau parduoti produktus, bet kuria papildomą pridėtinę vertę įmonei prekinio ženklo sukūrimo atveju. Daugiau nei pusę įmonių, kurios anksčiau gamindavo produkciją svetimu prekės ženklu, dabar supranta, jog turimi resursai ir sukaupta patirtis leidžia vystyti nuosavus prekės ženklus, kurių viešinimas, nors ir rizikingas procesas, tačiau kardinaliai keičia produkcijos pajamingumą.

Deja, tik šie tiek daugiau nei 10% respondentų tvirtino, jog samdo dizainerius įmonės viduje. Net 71,4% įmonių vadovų teigė, jog dizaino paslaugas jiems teikia kita įmonė, t.y. savo komandos sudėtyje neturi išskirtos darbo vietos dizaineriui ar panašiam specialistui. Tai yra motyvuojama tuo, jog neretai išorės ekspertai kokybiškiau atlieka reikiamus darbus nei tai atlieka samdyti vidinius darbuotojai. Likusi dalis įmonių (18,6%) teigė neturintys nuomonės, nesidomintys arba nesusiduriantys su lietuviško dizaino paslaugas teikiančiomis įmonėmis ar asmenimis. Vis tik daugiau nei 63% mano, jog investicijos į industrinį dizainą Lietuvoje atsiperka, o 31% respondentų teigė investuojantys tik į eksportui skirtą produkciją.

Antroji papildomų klausimų dalis susijusi su ketvirtąja pramonės revoliucija – Pramonė 4.0. Tai didžiausias inovacinis iššūkis, su kuriuo susidurs Lietuvos įmonės, todėl labai svarbūs pasiruošimo darbai ir pats įmonių atstovų požiūris į šią naują. Įmonių buvo teirujamasi, kaip įmonės ruošiasi Pramonė 4.0 plėtrai, kokios pagalbos tikisi iš valstybės ir kas motyvuoja investuoti į technologinius ir inovatyvius sprendimus.

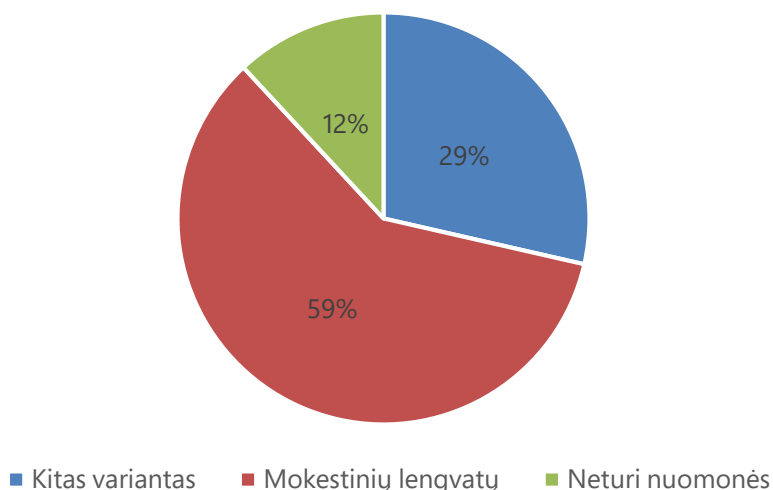
Dauguma respondentų (56%) tvirtino, jog Pramonė 4.0 yra svarbi tema jų įmonei. Deja, tenka apgailestauti, jog tai vis dar yra per mažas rinkos dalyvių susidomėjimas nes rinkoje atsiradus kitoms inovatyvioms įmonėms neatsinaujinusios susidurs su rizika savo turimą konkurencingumą prarasti didžiuliu tempu. Todėl šios rizikos suvaldymui svarbūs neatidėliotini veiksmai.

Ar ketvirtoji pramonės revoliucija (Pramonė 4.0) yra aktuali tema jūsų įmonei?

Vertinant respondentų atsakymus į klausimą dėl kokių sveikintinų priemonių spartesnei plėtrai užtikrinti būtų tikimasi iš valstybės pusės matome, jog pagrindine priemone laikomos mokestinės lengvatos (59%). Įdomu ir neįprasta, jog įmonių atstovai pasirinkę kitus pasiūlymus daugiausiai siūlo „Netrukdyti“ arba „Padėti gerinti verslo įvaizdį visuomenės akyse, o ne šmeižti“. Tokių ir panašių pasiūlymų imtyje buvo apie 29% visų respondentų. Likusieji 12% teigė neturintys nuomonės, kaip turėtų valstybė prisidėti prie minėtos plėtros.

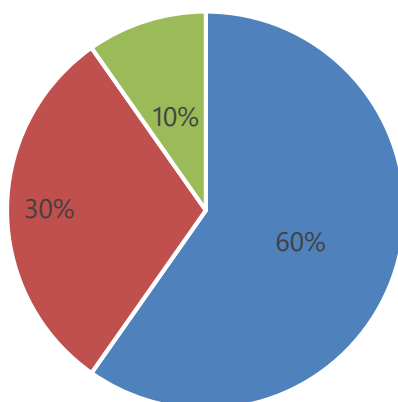
Kokios pagalbos/skatinamųjų priemonių tikėtės iš valstybės siekiant spartesnės plėtros pramonės sektoriuose?

Nors pirmųjų klausimų kontekste buvo galima numanyti apie silpną ir nemotyvuotą investicijų poreikį, trečiasis klausimas atskleidžia, jog 60% įmonių nuolat vykdo įvairias gamybos modernizacijos programas, o praktiškai visos įmonės (90%) bent periodiškai vykdo gamybos modernizaciją. Tai tik patvirtina, jog nors ir nesidomėdamos Pramonė 4.0 įmonės privalo tikslingai ir teisingai investuoti siekdamos išlikti sėkmingai veiklą vykdančių įmonių tarpe.

Ar artimiausiu metu žadate investuoti į technologinius bei inovatyvius sprendimus (gamybos modernizaciją)?

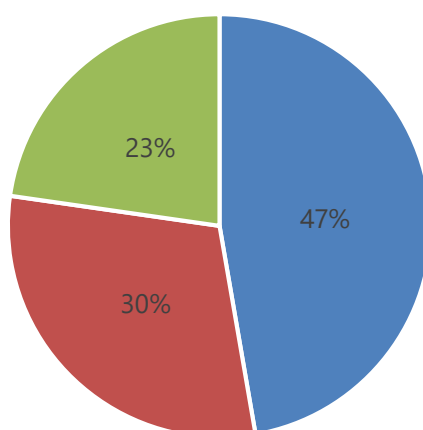

- Taip. Nuolat investuojame ir modernizuojame gamybą
- Taip. Investuojame periodiškai, pagal poreikį
- Ne. Artimiausiu metu nesame numatę didesnių investicijų

Paskutinis užduotas klausimas buvo susijęs labiau su motyvacijos ištakomis investuoti ir modernizuotis.

Beveik pusė (47%) respondentų teigė, jog tai labiausiai priklauso nuo įmonės vadovų požiūrio ir įmonės politikos dėl plėtros. Antroje vietoje pagal populiarumą buvo išskirta – konkurencinė aplinka, kuri verčia įmones investuoti siekiant išlaikyti konkurencinį pranašumą rinkoje, trečioji populiariausia dalis – atlyginimų augimas. Pastaroji priežastis ypatingai atsiskleidė Tekstilės sektoriaus Materialiųjų investicijų statistikoje, kurioje atsiskleidė jog šio sektoriaus atstovai 2016-ųjų pirmąjį ketvirtį, lyginant su 2015-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, investicijas didino beveik dvigubai (1,87 karto). Ko gero dėl minimalaus atlyginimo augimo sukaukę paskutinius finansinius išteklius stengiasi išsilaikyti konkurencinėje aplinkoje.

Kas labiausiai skatina technologines investicijas Jūsų įmonėje?

- Įmonės vadovų požiūris ir įmonės politika
- Konkurencinė aplinka - investuojame norėdami išlikti konkurencingi
- Atlyginimų augimas skatina daugiau investuoti į gamybos automatizavimą

Apibendrinant papildomų klausimų sritį būtina pabrėžti, jog įmonės, sukaupusios pakankamą patirtį vykdant užsienio užsakovų sutartis, nors ir mažais žingsniais, bet pradeda vystyti naujus produktus, kurių dizainas kurtas pačioje įmonėje arba kvalifikuotų Lietuvos ar užsienio partnerių. Šie produktai pradedami pakuoti ir rinkoje pradedami pozicionuoti su minėtoms įmonėms priklausančiais naujais prekės ženklais. Tokia vertės grandinė nors ir nešanti didelę riziką leidžia manyti, jog perspektyvi grąža gali užtikrinti sėkmingą įmonės plėtrą ir gebėjimą konkuruoti pasaulinėje verslo aplinkoje, bei susitvarkyti su nenumatytais ekonominiais pokyčiais (pvz., MMA didinimu).

Pagrindinė rizika išlieka įmonių gebėjimas toliaregiškai žvelgti į ateitį ir ateities tendencijas, kurios aiškios jau šiandien – Pramonė 4.0. Niekas negali paneigti šios revoliucijos atėjimo, belieka susitaikius su naujomis tendencijomis surasti būdus kaip sėkmingai investuoti ir nugalėti į visą pasaulio pramonę keisiančią technologijų kryptį.